

Cittautieši apgūst latviešu valodu Šveicē.

Latviešu valodas un kultūras skola „Auseklis“ atrodas Cīrihē. Tā dibināta 2008. gada septembrī. Jau gandrīz piecu gadu garumā ir iespēja latviešu valodu mācīties ne tikai latviešu bērniem un bērniem no jauktām ģimenēm, bet arī cittautiešiem vecumā no 18 gadiem. Jaunākajam ir 18, vecākajam 75. Pateicoties izglītībai šajā jomā, ko ieguvām Latvijā un Šveicē, mēs strādājam, aptverot plašu interešu loku.

Daloties savā pieredzē darbā ar cittautiešiem, pieskaršos trim būtiskiem jautājumiem.

Vispirms vēlos pievērsties aprakstam par to, kas ir šie cilvēki, kuri apgūst latviešu valodu Šveicē. Kāpēc viņi brīvprātīgi un motivēti mācās latviešu valodu ārzemēs tādā attālumā no vienīgās valsts pasaulē, kurā tiek runāts latviešu valodā? Pēc tam vēlos pieskarties tēmai par individuālo pieeju. Mācīt latviešu valodu cittautiešiem nelatviskā vidē - tas ir liels izaicinājums. Kā trešo vēlos akcentēt jautājumu par mācību materiāliem, kuri būtu piemēroti mūsu apmeklētājiem.

Par cilvēkiem, kuri apgūst latviešu valodu Šveicē.

Visbiežāk skolas pastāvēšanas laikā man kā latviešu valodas skolotājai, kas latviešu valodu māca cittautiešiem, uzdotais jautājums gan Šveicē, gan Latvijā ir: “Kuram gan ir interese mācīties latviešu valodu Šveicē?”

Jāsaka uzreiz, ka katrs skolas “Auseklis” apmeklētājs nāk pie mums ar savu personisko stāstu un attieksmi pret latviešu valodu. Katram ir savs ceļš, sava vēsture, kā viņš nonācis pie izvēles apgūt latviešu valodu un iepazīt latviešu kultūru. Nepilnu piecu gadu laikā esam satikuši daudz interesantu cilvēku, kuriem ir visdažādāki iemesli apgūt latviešu valodu. Esmu apkopojusi tos un dažus no redzamākajiem iemesliem vēlos šeit uzskaitīt.

Visbiežākais iemesls ir privātā dzīve. Skolas apmeklētāja (turpmāk tekstā viņš/viņa) sieva/vīrs, draudzene/draugs, meita/dēls runā latviski un arī viņš/viņa vēlas apgūt latviešu valodu vai vismaz saprast savus līdzcilvēkus. Kā lielā daļā valstu, arī Šveicē nav izņēmums - te ir daudz jauktu ģimeņu (apmēram 50%), kuru locekļi ikdienā lieto vairākas valodas, un tas ir pilnīgi normāli. Arī Latvijā šādu divvalodīgu ģimeņu procentuāli ir ļoti daudz. Lielākais jaukto ģimeņu procents ir latviešu-krievu ģimenes/pāri.

Biežs iemesls ir arī uzņēmējdarbība, starpvalstu attiecības vai vienkārši darbs, kas saistīts ar Latviju. Piemēram, cilvēks ir uzņēmējs, un sadarbojas ar Baltijas valstīm, tajā skaitā arī ar Latviju.

Kā nākamo iemeslu var nosaukt simpātijas pret Latvijas valsti, kuru cilvēks varbūt iepazinis nesen. Viņš ir apciemojis Latviju kā tūrists vienu vai vairākas reizes, un domas par šo skaisto valsti viņam vairs neliek mieru. Parādās interese šo valsti iepazīt un iepazīt. Dažiem mūsu

skolas apmeklētājiem ir izveidojušās draudzīgas attiecības ar Latvijā dzīvojošajiem un viņi vēlas apgūt latviešu valodu viņiem izvēlētā sarunvalodas līmenī.

Nākamais iemesls ir saistīts ar kultūru. Cilvēks piedalās kādā kultūras vai literatūras projektā Latvijā vai šis projekts ir tieši saistīts ar Latviju, tāpēc uzmeklē mūs. Kā piemēru varu minēt lieliskus aktierus Niklasu Kortu no Vācijas un Sabīni Timoteo no Šveices. Niklass mācījās pie mums latviešu valodu, vēl nezinādamas, vai filmā „Das Blaue vom Himmel“ (2011.g.), kurā viņš tēlo latvieti Juri, viņam būs jārunā latviski vai ne. Pie mums viņš arī ieguvis ieskatu latviešu kultūrā, vēsturē, kā arī jaunus kontaktus Latvijā. Līdzīgi kā Niklass arī Sabīne pie mums apgūst latviešu valodu, lai savas iegūtās zināšanas izmantotu spēlfilmā “Melānijas hronika”, kas iznāks 2014. gadā Latvijā. Sabīne tajā tēlo uz Sibīriju izsūtīto latviešu rakstnieci Melāniju Vanagu. Arī citu veidu kultūras projektos iesaistīti ļaudis mācījušies pie mums latviešu valodu. Tā ir valodas apguve ilgākā laikā vai vienkārši konsultācija valodas īpatnību izzināšanā, kas palīdzētu katram savā veidā. Citam interesē latviešu valodas izruna, citam rakstība, citam dialektu atšķirības. Vārdu sakot, interešu variācijas ir ļoti dažādas.

Arī studenti, kas Cīrihes, Bāzeles vai Bernes universitātē studē baltistiku, slāvistiku vai Austrumeiropas zinātnes, nāk pie mums ar jautājumiem par latviešu valodu. Dažam tas ir nepieciešams pirms apmaiņas studiju gada Latvijā, citam, lai iedziļinātos valodnieciskos jautājumos, piemēram, par divvalodību Latvijā. Cits jau nedaudz runā krieviski, bet vēlas apgūt latviešu valodas pamatus ar mērķi valodnieciski pētīt šo divu valodu atšķirības.

Kā nākamā grupa, kas pie mums mācās, ir cilvēki, kuriem pašiem vai viņu ģimenes locekļiem ir latviešu saknes. Viņiem ir interese gan apgūt latviešu valodu, gan vēlēšanās prast tulkot rakstītu tekstu, gan interese par Latvijas vēstures jautājumiem. Vēlētos atzīmēt, ka pie mums atnāk cilvēki ar dažādiem valodas zināšanas līmeņiem. Cits sāk no nulles, bet citiem ir jau labas latviešu valodas zināšanas, un viņi vēlas apgūt augstāku līmeni.

Šie ir galvenie iemesli, ar kuriem mēs saskaramies, sagaidot apmeklētāju pirmajā nodarbībā pie mums skolā. Kā var nojausts, individuālā pieeja katram cilvēkam, kas pie mums ir atnācis, ir neatsverama sastāvdaļa un pašsaprotama lieta.

Individuālā pieeja, mācot latviešu valodu cittautiešiem Šveicē.

Kā jau nojaušams pirmajā atkāpē par cilvēkiem, kas apgūst latviešu valodu „Auseklī”, ne vienmēr runa ir tikai par latviešu valodas apguvi no A1 līdz C2 līmenim. Ļoti daudzos gadījumos viņu valodas apguves uzstādītais mērķis un intereses par konkrētiem vēstures un kultūras jautājumiem ir saistītas ar viņu profesionālo darbību un neaprobežojas tikai ar valodas apguvi vien. Daudzos gadījumos mēs apmeklētājus iepazīstinām ar Latviju, iesakām viņiem nepieciešamos kontaktus, vietnes internetā un citu mūsu apmeklētājiem nepieciešamo informāciju, aicinām izmantot skolas bibliotēkas materiālus. Ņemot vērā viņu individuālās

vajadzības latviešu valodas un kultūras jautājumos, mēs cenšamies visādā veidā palīdzēt ar padomu. Redzot, ka interese ir ne tikai par latviešu valodu, bet arī par Latviju kā valsti, ar 2010. gadu regulāri piedāvājam īpašo viena vakara kultūras kursu, kurā Latviju var iepazīt no dažādām pusēm. Pēc šī kursa apmeklējuma cilvēki dodas ceļojumā uz Latviju. Sanāk, ka mēs esam tāds kā tilts uz Latviju, caur kuru viņi iziet, lai pēc tam darbotos patstāvīgi, izzinot latviešu valodu, kultūru, mentalitāti, tradīcijas, līdzības un atšķirības ar savu kultūru. Mūsu skolā viņi rod pirmo priekšstatu. Pēc tam viņi paši veido savu saikni ar Latviju un apgūst pieredzi. Citreiz gadās, ka pēc kultūras kursa apmeklējuma cilvēkiem rodas interese dziļāk apgūt latviešu valodu, un viņi pierakstās skolā uz latviešu valodas kursiem. Nākamais šādā veidā izveidojies latviešu valodas kurss cittautiešiem sācies Bāzelē. Minimālais dalībnieku skaits grupā ir trīs cilvēki. Protams, skolā ir arī daudz apmeklētāju, kuri stundas apmeklē privāti. Viņi ir priecīgi, ka var pilnībā koncentrēties uz izvirzīto valodas mērķi, nevis strādāt grupā. Runājot par mācību materiāliem, nevar teikt, ka visiem der viens un tas pats. Kas der vienam, neder otram.

Par mācību materiāliem.

Prieks, ka pēdējo piecu gadu laikā mācību līdzekļu skaits, kas paredzēts cittautiešiem, apgūstot latviešu valodu, ir dubultojies. Sprotams, ka speciālās mācību grāmatas nav vienīgais materiāls, kas izmantojams latviešu valodas apguvē. Ļoti noderīgi ir arī mūzikas CD ar pielikumu jeb rakstītiem dziesmu tekstiem, DVD spēlfilmas un dokumentālās filmas ar subtitriem, dažādas interneta vietnes latviešu valodā, kā arī bilingvāli literatūras izdevumi, darba lapas, daiļliteratūra u.c.

Latvijā mācību materiālus izdod Latviešu valodas aģentūra (LVA). Ir arī citi avoti. Līdz 2008. gadam Latvijā saskāros ar mācību materiāliem, kas paredzēti galvenokārt krievu valodā runājošiem, kas Latvijā apgūst latviešu valodu. Bet nu jau pēdējo piecu gadu laikā ir redzama tendence izdot latviešu valodas mācību materiālus, kas domāti cittautiešiem, t.i., ne tikai krievu valodā runājošiem, bet visiem, kam latviešu valoda nav dzimtā. Manuprāt, sastādot mācību līdzekļus latviešu valodas apguvei cittautiešiem, būtu jāveido tādi mācību materiāli, kurus varētu izmantot visi Latvijā dzīvojošie un tie, kas latviešu valodu apgūst ārzemēs.

Kādus mācību līdzekļus esam izmantojuši līdz šim? Skolas dibināšanas gadā paši veidojām darba lapas, kuras būtu piemērotas mūsu apmeklētājiem, izmantojām LVAVA izdoto „Palīgā“ (2005., 2006. g.). Pēdējos četros gados mūsu specifisko mācību materiālu klāsts ir daudzkārsājies. Tie ir iegūti LVA, pirkti atsevišķās izdevniecībās Latvijā, Šveicē un Vācijā. Neaizmirstot svarīgu niansi, ka katram apmeklētājam tiek nostādīts savs individuālais valodas

mērķis, skolā tiek izmatoti dažādi materiāli, piemēroti katra vajadzībām. Nereti vienlaicīgi tiek kombinēti vairāki mācību materiāli.

Nosaukšu dažus no visvairāk lietotiem mācību pamatlīdzekļiem cittauniešiem.

Tās būtu skolotāju pašdarinātās darba lapas, kuru gramatiskie temati ir iedalīti pēc grūtības pakāpes. To praktiskais pielietojums veiksmīgi rit jau piekto gadu.

No izdotajiem Latvijā kā efektīvus un saistošus mācību līdzekļus varu minēt Ingūnas Jundzes un Intras Liepiņas „Izdales materiāli latviešu valodas apguvei cittauniešiem“ (Zvaigzne ABC, 1999. g.). Šīs darba lapas ir ļoti pārskatāmas, tās nebūt nav novecojušas vai neaktuālas.

Noderīgs mācību materiāls ir Ilzes Auziņas, Ivetas Grīnbergas u.c. autoru „Atvērsim vārtus“ (LVA, 2011. g.).

Viens no jaunākajiem ir Ingas Klēveres-Velhli un Nikoles Nauas „Latviešu valoda studentiem” (LVA, 2012. g.).

Nenoliedzami, ka veiksmīga latviešu valodas stunda ir tāda, kurā tiek attīstītas visas četras valodu prasmes: lasīšana, rakstīšana, runāšana un klausīšanās. Uzskatu, ka efektivitāti var panākt, izmantojot vairākus un dažādus mācību līdzekļus, tos individuāli pieskaņojot cilvēka valodas sākotnējam līmenim, interesēm un vajadzībām, atmiņas veidam un citiem svarīgiem faktoriem, kas ņemami vērā, apgūstot valodu. Nav izslēdzams, ka valodas apguves sākumposmā (A1/A2 līmenī) tiek izmantoti arī bērniem paredzētie, ilustrētie, viegli uztveramie valodas mācību materiāli. Tāpat nav izslēdzams, ka C2 līmeņa apgūvē tiek izmantoti VISC latviešu valodas centralizēto eksāmenu uzdevumi, kuri ir pieejami arī internetā. Kā iepriekš minēts, jāskatās individuāli, kuram kāds mācību līdzeklis būs vispiemērotāks. Tos noteikti var kombinēt.

Kā rāda mana pieredze skolā “Auseklis”, heterogenitāte, individuālās vajadzības un intereses, kā arī pašu apmeklētāju nostādītie mērķi ir vadmotīvs latviešu valodas apguvei Cīrihē, Bāzelē un Bernē.

Noslēdzot šo rakstu, vēlētos aicināt latviešu iestādes ārzemēs, piemēram, latviešu skoliņas un kultūras centrus, izmantot visas iespējas latviešu valodas un kultūras popularizēšanā mītnes zemē. Pirmkārt, noteikti jāturpina izglītēt bērni no latviešu un jauktām ģimenēm, otrkārt, jāuzrunā vietējie iedzīvotāji un tie jāieinteresē latviešu kultūras izzināšanā. Globālajā pasaulē ir ļoti plašas iespējas. Treškārt, iesaku sadarboties un sastrādāties ar vietējiem avotiem, piemēram, ar iespējamajiem sponsoriem, lokālajiem uzņēmumiem u.c. Starpkultūru sadarbība nāk tikai par labu gan pieredzes apmaiņai, gan profesionālās izaugsmes iespējās.

Skolas “Auseklis” oficiālā mājas lapa: <http://latvia.yourworld.ch>. Par mūsu aktivitātēm var lasīt atsevišķi sadaļā „Materiāli” (Gada atskaites).

Aicinām mums sekot arī sociālajos tīklos Facebook <http://www.facebook.com/pages/Auseklis-Latvian-language-school-Sprachkurse-lettische-Sprache-Kultur/108158179203743> un Twitter https://twitter.com/Auseklis_skola.